

Közúti hidak és átereszek jogszabályi tervkötelezettségéről: engedélyezési terv – kiviteli terv – bejelentési terv – megvalósulási terv

Hajós Bence

Első Lánchíd Bt.

E-mail: elsolanchid@elsolanchid.hu

DOI: [10.36246/UL.2023.1.07](https://doi.org/10.36246/UL.2023.1.07)

KIVONAT

A hidakhoz és átereszekhez kapcsolódó hatósági eljárásokat, valamint a kötelezően előírt tervtípusokat a hatályos jogszabályok rögzítik. Jelen cikk összefoglalót ad a különböző esetekre, amelyek egy-egy kategóriába való sorolása sokszor okoz nehézséget.

A tanulmányban közölt folyamatábra hasznos segítség a hidak és átereszek tervkötelezettségének vizsgálatához.

A hatályos szabályozás mellett a szerző javaslatokat is megfogalmaz a szabályozás jövőbeni korrekciójához, pontosításához.

Kulcsszavak: hatóság, engedély, terv

ABSTRACT

The official procedures related to bridges and culverts, as well as the mandatory plan types, are laid down in the current legislation. This article provides a summary of the various cases, which are often difficult to categorize.

The flowchart presented in the study is a useful aid for examining the design compliance of bridges and culverts.

In addition to the current regulation, the author also formulates proposals for future correction and clarification of the regulation.

Keywords: authority, permit, plan

Hajós Bence

Okleveles építőmérnök, okleveles mérnök-tanár. Hídszakértő, hidtervező. Korábban az állami közútkezelő hidász-mérnöke volt. Elsődleges szakterülete a hídvizsgálat, hidak teherbírás vizsgálata.

1. ELŐJÁRÓBAN

Jelen rövid összefoglaló tartalmazza a közúti hidak és átereszek építési tevékenységével kapcsolatos tervekészítési kötelezettségeket, amelyeket a hatályos jogszabályok előírnak. Igyekeztem valamennyi releváns jogszabályi előírást figyelembe venni és a kiválasztás folyamatát minél szemléletesebben megadni.

Az összeállítás nem foglalkozik az alacsonyabb szintű, azaz a nem kötelező érvényű [1] műszaki szabályozásokban lévő előírásokkal.

A tervek kötelezettséget itt csak az építésügyi hatósági szempontból vizsgáltam, az esetleges egyéb jogszabályból fakadó tervek követelményekkel (pl. vízjogi engedélyezés esete) nem foglalkoztam. Az összeállítás remélem hasznos segítséget nyújthat minden hidász mérnöknek.

A tanulmányban alapvetően az országos érvényű jogszabályok előírásrendszerét elemeztem, mivel döntően ezek határozzák meg a hidak és átvezetők tervek kötelezettségét. Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg a helyi illetőségű jogszabályokról, azaz az önkormányzati rendeletekről, melyek csak egy-egy település közigazgatási határain belül érvényesek. Az önkormányzati jogszabályokkal röviden egy külön fejezetben foglalkoztam.

A jogszabályi idézeteket dőlt betűvel és elkülönített behúzással jelöltem.

2. A MŰSZAKI SZABÁLYOZÁS RENDSZERE

A hidépítésre vonatkozó szabályrendszer alapját a jogszabályok adják, melyeket szervesen kiegészítenek és részletes műszaki tartalommal töltnek fel az egyéb szakmai szabályrendszerek. Ilyen szakmai szabályrendszer a különféle szabványok és az Útügyi Műszaki Előírások is. Míg a jogszabályok legfontosabb jellemzője, hogy normatív jellegűek, azaz kötelező erejűek és általánosan alkalmazandóak, addig az egyéb szakmai szabályrendszerek (pl. szabványok, útügyi műszaki előírások) de jure önkéntes alkalmazáson alapulnak (még akkor is ha de facto ezek sok esetben szinte nélkülözhetetlenek). Ez utóbbi megállapítás semmivel sem csökkenti a szabványok és útügyi műszaki előírások mindennapi munka során betöltött szerepét. [1] Jelen tanulmányban a műszaki szabályozásnak csak a jogszabályi szintjével foglalkozom.

A jogszabályok készítésekor hangsúlyosabb szerepet kap a jogászai megközelítés a műszaki szempontok kárára. Számos olyan jogszabályunk van, ami a legtöbb műszaki szakember szemében korrekcióra szorulna. A jogszabályok jobbításához tehát a meglévő előírások pontos ismerete és azokat jobbitó műszaki javaslatok szükségesek, ezt hiába várjuk másoktól.

A hidtervek megfelelése elsősorban az azt készítő felelős tervező felkészültségén és alaposságán múlik, az alább tárgyalt jogszabályokon alapuló tervtartalmi kötelezettségek távolról sem irrelevánsok, azonban ezeket a terv „jósága” szempontjából csak másodlagosak.

Most közzétett vizsgálódásom bizonyára további finomításra szorulhat, az alább közölt megállapítások lehetnek vita tárgya is. Cél a jogszabályi tervek követelményrendszer jobb megismerése és amennyire lehetséges egységes értelmezése és mindennapi alkalmazása kellene legyen.

3. ENGEDÉLYEZÉSI TERV – BEJELENTÉSI TERV

A hidak tervek kötelezettségének vizsgálatakor, mint azt látni fogjuk, sok szempontból vízválasztó az a kérdés, hogy a tervezett beavatkozás engedélyköteles-e. Új híd létesítésekor ez egy egyszerű kérdés (a válasz tipikusan igen), azonban meglévő hidak esetében a kérdés eldöntése sokszor alapos mérlegelést, adott esetben akár az illetékes hatóság véleményének kikérését is igényli. Remélhetően a most készülő, új közúti hidak tervezésére vonatkozó előírás majd segítséget nyújt ehhez. [2]

Ha az építés hatósági engedély köteles, akkor az eljárás részeként, a kérelem kötelező mellékleteként terveket is be kell nyújtani a hatóságnak. Az eljáró hatóság közforgalmú hidak esetében a közlekedési hatóság, nem közforgalmú műtárgyaknál erdő esetén az erdészeti hatóság, egyéb esetekben pedig az általános építési hatóság (részleteket lásd lentebb).

Az engedélyezési tervek az hatósági határozattal válnak érvényessé és minden esetben az engedélyező hatósági irattal együtt kezelendők.

Új eljárás típus 2021. január 1-től a bizonyos esetekben az átvezetőkre vonatkozó bejelentési eljárás és ehhez kapcsolódó bejelentési terv, melyet a közlekedési hatóság csak tudomásul vesz (1988. évi I. törvény 29. § 16. bekezdés). Korábban ilyen jellegű hatósági eljárás nem volt. Ez egy fontos változás, ami egyúttal egy újfajta tervtípust is bevezetett. Ennek kötelező minimális tartalmát a jogszabály szintén megadja (lásd 93/2012 Korm. rend. 4/A. §).

4. KIVITELI TERVEK – KIVITELEZÉSI DOKUMENTÁCIÓ

A tényleges építési tevékenységhez tartozó leggyakoribb tervtípus a kiviteli terv, aminek olyan részletezettségűnek kell lennie, hogy az építmény megvalósításához alkalmas legyen. Kívánatos, hogy minden jelentős építkezés kiviteli tervek alapján készüljön. De mit ír a jogszabály?

Az Építési törvény (1997. évi LXXVIII. tv.) szerint „építési tevékenység” lényegében minden, még a „karbantartás” is.

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről [Étv.]

2. § E törvény alkalmazásában:

[...]

36. *Építési tevékenység: építmény, építményrész, épületegyüttes megépítése, átalakítása, bővítése, felújítása, helyreállítása, korszerűsítése, karbantartása, javítása, lebontása, elmozdítása érdekében végzett építési-szerelési vagy bontási munka végzése.*

Ugyanezen törvény kimondja, hogy kivitelezési dokumentáció alapján lehet csak építési tevékenységet végezni, ami nem térhet el a hatósági eljárásban záradékolt építészet-műszaki dokumentációtól:

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről [Étv.]

38. § (1) *Építési tevékenységet - ha kormányrendelet eltérően nem rendelkezik - kivitelezési dokumentáció alapján lehet végezni.*

(2) *A kivitelezési dokumentáció tartalma - ha kormányrendelet eltérően nem rendelkezik - nem térhet el a hatósági eljárásban záradékolt építészet-műszaki dokumentációban foglaltaktól.*

Ha volt a hídnak építési engedélyezési eljárása, akkor a fentiek szerint a beavatkozás kiviteli tervköteles, továbbá a közúti közlekedésről szóló törvényt követve, a 4 m szabad nyílás feletti hidak esetében a kiviteli terveket hatósági jóváhagyásra is be kell nyújtani.

Hatósági eljárás esetén egyértelmű az elvárt tartalmi követelmény, azonban, ha nincsen hatósági engedélyezési eljárás, akkor az Építési törvényben kimondott kivitelezési dokumentáció üreshalmazzá válik – azaz az Építési törvény erejénél fogva nem minősül kiviteli terv kötelest a beavatkozás!

Az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009 kormányrendelet ugyanakkor előírja a kiviteli dokumentációt bizonyos esetekre:

191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építőipari kivitelezési tevékenységről

22. § (1) *Kivitelezési dokumentáció alapján végezhető*

a) *az építésügyi hatósági engedélyhez kötött építési tevékenység,*

b) *az az építési tevékenység - ideértve az építési engedélyhez nem kötött építési tevékenységet -, amely esetében*

ba) *a tartószerkezet támaszköze 5,4 méter vagy azt meghaladja,*

[...]

bd) *a tartószerkezet 1,5 méternél hosszabban kinyúló konzolt tartalmaz,*

be) *a falszerkezet vagy pillér megtámasztatlan magassága 3,0 méter vagy azt meghaladja úgy, hogy a koszorú nem számít megtámasztásnak,*

bf) *1,5 méternél magasabb földmegtámasztó szerkezet készül és legfeljebb 2,0 kN/m² felszíni teherrel kell számolni,*

E szabályozást a sajátos építményfajtákra akkor kell alkalmazni, ha külön jogszabály másként nem rendelkezik. Esetünkben tehát akkor van szerepe ennek a szakasznak, amikor a sajátos építményekre vonatkozó jogszabályokban nincsen kiviteli terv készítésére kötelező előírás.

Az idézett rendeletben hidakra leginkább vonatkoztatható feltétel a ba) pont: „a tartószerkezet támaszköze 5,4 méter vagy azt meghaladja”, és a bf) pont: „1,5 méternél magasabb földmegtámasztó szerkezet készül és legfeljebb 2,0 kN/m² felszíni teherrel kell számolni”. A ba) pont vonatkozásában, ha az építési tevékenység nem hoz létre, nem alakít át 5,4 m feletti támaszközű szerkezeti részt, akkor a munka nem kiviteli terv köteles. A bf) pont vonatkozásában pedig, ha az építési tevékenység nem tartalmaz a pontban leírt munkákat, akkor szintén nem kiviteli terv köteles. A képzeletbeli hídon

példának okáért a tartószerkezetet nem építem, vagy alakítom át, csak szigetelem, lefestem, akkor nem esem a rendeletben rögzített kiviteli terv kötelelem alá.

Láthatjuk, hogy van olyan építési tevékenység, amihez nem kötelező kivitelezési dokumentáció. Ezt az állítást alátámasztja ugyanezen rendelet 13. §-a, ami egy ilyen esetre ad további részletszabályozást:

191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építőipari kivitelezési tevékenységről

13. § [...]

(8) Építőipari kivitelezési tevékenységet az építési szakmunka jellegének megfelelő szakképesítéssel, részsakképesítéssel rendelkező szakmunkás felelős műszaki vezető irányítása nélkül is végezhet, ha az építési tevékenység kivitelezési dokumentáció nélkül végezhető.

5. MEGVALÓSULÁSI TERV

A megvalósulási terv az építmény kezelőinek egyik legfontosabb és legértékesebb dokumentuma. Ennek elkészítését a kivitelezési kormányrendelet is előírja:

191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építőipari kivitelezési tevékenységről

33. § (1) A műszaki átadás-átvételi eljáráson felmerült és jegyzőkönyvbe vett hibák, hiányosságok kijavítását, a teljesítésigazolás kiadását, továbbá a teljesítésigazolás alapján kiállított számla ellenértékének kézhezvételét követően a fővállalkozó kivitelező átadja az építetőnek az építési munkaterületet, továbbá átadja

[...]

b) a kivitelezési dokumentációt vagy az épület tényleges megvalósulásának megfelelő módosítást is tartalmazó megvalósulási dokumentációt,

Hidak esetében a megvalósulási tervek fontosságát nem kell külön hangsúlyoznunk. Itt kell felhívni a figyelmet arra, hogy a megvalósulási tervekkel kapcsolatos hazai gyakorlat sok anomáliával terhelt. A megvalósulási terv készítésének ideje egy-egy beruházás legfeszítettebb időszakára, a befejezés-átadás napjaira esik. Utólag sokszor szembesülhetünk azzal, hogy a megvalósulási terv hiányos (nem ritkán hiányzik), a tartalma pedig csak távoli rokonságot mutat a helyszíni valósággal.

A fenti általános jogszabályi előíráson kívül a hidak esetében saját szakági rendeletünk is foglalkozik a megvalósulási tervvel:

1/1999. (I. 14.) KHVM rendelet a közúti hidak nyilvántartásáról és műszaki felügyeletéről
Melléklet

3.3. A hídtörzslap mellékleteként kell - tartalomjegyzék szerint - gyűjteni és kezelni a következő iratokat:

[...]

j) a híd megvalósulási - átadási (nyilvántartási) - tervei (adott esetben mikrofilmen);

A gyakorlatban sokszor okozott már vitát az, hogy a megvalósulási terv elkészítése kinek a feladata, ezért indokolt e kérdést alaposabban körüljárni.

A jogszabályi környezetünk ebben világosan fogalmaz. A megvalósulási tervet annak kell elkészítenie, aki az építési tevékenységet végzi. Ugyanakkor – mivel tervről van szó – az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről szóló kormányrendelet nevesítve kimondja, hogy a megvalósulási tervet csak jogosult hídtervező készítheti el!

266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről

15. § (3) Az (1) bekezdésben foglaltakon túlmenően jogosultsággal végezhető

[...]

c) a megvalósulási terv,

[...]

készítése.

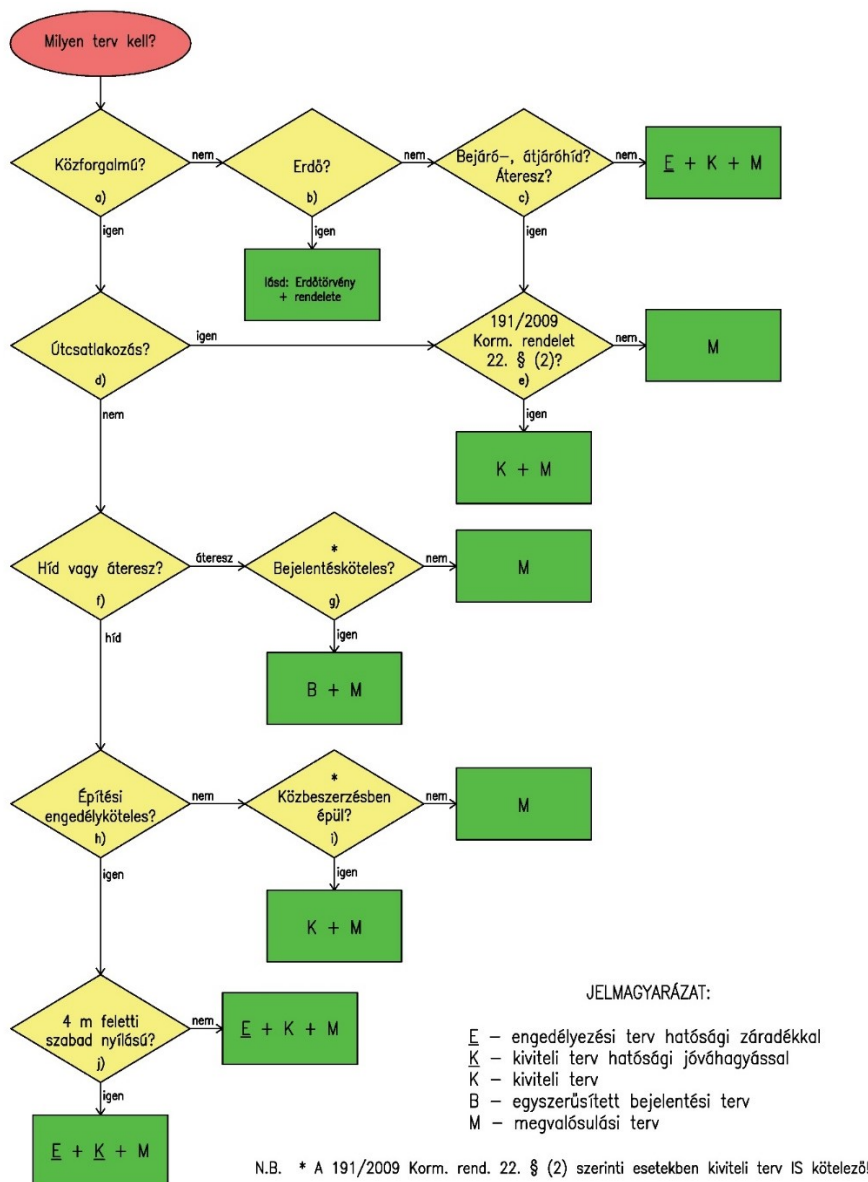
A megvalósulási tervnek két lényegi tulajdonsága van: egyrészt legyen egy pontos, valóságot tükröző és szakmailag megfelelő tervdokumentáció, másrészt ezt az építési tevékenységet végző ellenjegyzzi.

A tervező a terv szakmai megfelelőségéért felel, hogy ami a terven szerepel az műszakilag helyes és jó, nem pedig azért, hogy valóban az épült-e meg. A kivitelező ellenjegyzése (felelős műszaki vezető aláírása) pedig azért felel, hogy a valóság a tervvel egyezik.

A kettőt (tervezőt és felelős műszaki vezetőt) tovább hitelesítheti a műszaki ellenőr ellenjegyzése. A tervezőnek és kivitelezőnek tehát ebben szorosan együtt kell működni. A megvalósulási terv elkészítésében külön szerződéses kötelezettség hiányában a tervező a kivitelező megbízásából vesz részt. A kivitelező tervezői jogosultság nélkül csak akkor adhat megvalósulási tervet, ha nem volt a tervtől semmi tervezői kompetenciát érintő eltérés, avagy minden változtatást tervezői nyilatkozattal, tervezői fedvénytervvel dokumentál, ami ebben az esetben természetesen a megvalósulási terv része (azaz a tervező korábbi, érdemi változás nélküli tervlapjait ellenjegyzzi a kivitelező).

6. TERVEK KIVÁLASZTÁSÁNAK FOLYAMATA

A három fő tervtípus, az engedélyezési, a kiviteli és a megvalósulási terv rövid áttekintése után lássuk a hidak és átereszek tervfázisaira előírt jogszabályi követelmények rendszerét. A kiválasztás menetét folyamatábrával szemléltetem, az egyes mezőkhöz tartozó észrevételeket a következő fejezet tartalmazza.

1. ábra. Híd és átereszt tervtípusok kiválasztási folyamatábrája.

A folyamatábra a kérdések mentén megadja milyen tervek kötelezettséget írnak elő a hatályos jogszabályok.

A tervek kötelezettséget némi egyszerűsítéssel ötféle kategóriába soroltam: engedélyezési terv hatósági záradékkal (E), kiviteli terv hatósági jóváhagyással (K), kiviteli terv (K), egyszerű bejelentési terv (B) és megvalósulási terv (M).

7. RÉSZLETES MAGYARÁZATOK A TERVEK KIVÁLASZTÁSÁHOZ

Kiegészítő megjegyzések a tervek kiválasztási folyamatát leíró ábrához:

ad a) – Közforgalmú?

Közforgalmúak a közutak és a közforgalom elől el nem zárt magánutak.

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről

47. § 8. közforgalom elől elzárt magánút: a sorompóval, kapuval vagy más fizikai eszközzel lezárt, vagy „Mindkét irányból behajtani tilos” jelzőtáblával és a „magánút” feliratot tartalmazó kiegészítő táblával jelzett út, amely az ingatlan-nyilvántartásban közforgalom elől elzárt magánútként van bejegyezve;

Közforgalom elől elzárt utak nincsenek az Úttörvény (1988. évi I. tv.) hatálya alatt és így nem vonatkoznak ezekre a közlekedési hatóság szokásos eljárásai.

A törvényi definíció kellően pontos és szabatos, kivéve az utolsó fél mondatot. Egyrészt nem egyértelmű, hogy az ingatlan-nyilvántartási kitétel az egész előtte lévő mondatra vonatkozik, vagy annak csak a második felére (jelzőtáblával jelzett út). Gyakorlatban számos esetben a közforgalom elől elzárt út nem jelenik meg a földhivatali nyilvántartásban. Ugyanakkor a törvényi szabályozás célja egyértelmű, így talán a gyakorlati használatot ez az értelmezési bizonytalanság nem akadályozza.

ad b) – Erdő?

Erdőben lévő magánútra külön előírásokat ad az Erdőtörvény és annak végrehajtási rendelete.

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

15. § (5) szerint „Az erdészeti létesítmények közül a) az erdészeti magánút és annak tartozékai, [...] létesítéséhez, bővítéséhez, korszerűsítéséhez, megszüntetéséhez, vagy rendeltetésének megváltoztatásához az erdészeti hatóság engedélye szükséges.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet részleges szabályozást tartalmaz az erdőben létesítendő átereszekre és hidakra vonatkozóan. Az 1. § szerint e rendelet alkalmazásában: „10. híd: az erdészeti magánút részét képező, 3 méternél nagyobb hídnyílású műtárgy;” – de nem definiálja, hogy a kisebb az áteresz volna. Ez a rendelet a közforgalom elől elzárt erdészeti magánutakról szól, melyek nem közutak, így nincsenek az Úttörvény hatálya alatt.

Nem tudom a hídhoz rendelt 3 méteres határ honnan származik, jobb lenne erdészeti magánutaknál is egységesen a 2 méter feletti nyíláshoz kötni a híd fogalmát.

Ha a tervezett híd, vagy áteresz építése erdészeti feltáró úthoz tartozik, akkor a rendelet erdészeti engedélyezési eljárást és ehhez kapcsolódó engedélyezési tervet ír elő (lásd 61/2017 FM rend. 6. § (3) bekezdés), megadva a terv tartalmi követelményeit is.

Ugyanezen rendelet definiálja az erdőkben elhelyezhető „közjóléti berendezéseket” (padok, táblák, esőházak stb). Ezek között szerepel az „erdei kerékpáros ösvényt keresztező áteresz” (4. melléklet 1.21.), melynek jelentése: „Az erdei kerékpáros ösvényt keresztező, a csapadékvíz vagy természetes vízfolyás zavartalan átfolyását biztosító legfeljebb 80 cm belső átmérőjű, maximálisan 2 m hosszúságú betoncső.” Szintén a közjóléti berendezések között található a „gyalogos és kerékpáros fahíd” (4. melléklet 1.9.), melynek jelentése: „Vízfolyások feletti gyalogos vagy kerékpáros átkelést segítő, jellemzően fából épített, legalább 80 cm széles járőfelületű, biztonságos kapaszkodókorlással ellátott építmény.”

A közjóléti berendezésekre vonatkozó részletes szabályok a rendeletben megtalálhatóak. Ezek további tárgyalására itt nem térünk ki. Aki erdőben ilyen tervezne, mindenképpen olvassa el a fenti két jogszabályt.

ad c) – Bejáró-, átjáró-híd?

Az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) kormányrendeletet eltérő jogszabályi rendelkezés hiányában a sajátos építményfajtákra is alkalmazni kell (1. §. (3) bekezdés). A rendelet kimondja, hogy építési tevékenység végzésére – az 1. mellékletben felsoroltak és az Étv. alapján egyszerű bejelentéshez kötött építési tevékenység kivételével – építési engedélyt kell kérni.

1. melléklet a 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelethez

Építési engedély nélkül végezhető építési tevékenységek

30. Közforgalom elől elzárt, telken belüli út, parkoló, átereszt, bejáró-, átjáró-híd építése.

Ha átereszt építünk, akkor az eddig ismertettek fényében nincs engedélyezés, nincs engedélyezési terv (sem bejelentési), nincs kiviteli terv, csak megvalósulási terv.

Ha hidat építünk és a híd bejáró vagy átjáró, akkor az eljárás az átéressel azonos és nem engedélyköteles. Ha a híd nem tartozik bele a 191/2009. Korm. rendelet 22. § (1) b) pontjában írt körbe, akkor nincs kiviteli terv kötelezettség sem, csak megvalósulási terv. Ha a hídra érvényes az említett 22. § (1) b) pontban megadott közül valamelyik kitétel (pl. támaszköze 5,4 m feletti), akkor a híd kiviteli terv kötelessé válik, s megvalósulási terv ekkor sem maradhat el.

De vajon mit jelent a bejáró- és átjáró-híd? Ez sem a rendeletből, sem egyéb jogszabályból nem derül ki. Nehéz elképzelni egy olyan hidat, ami sem bejáró, sem átjáró. Azaz kellő címkézéssel telken belül, elzárva hatósági engedély nélkül akár egy lánchidat is építhetnek... Persze megvalósulási terv a végén ekkor is kell.

Ha azonban építettként vagy tervezőként definiálom, hogy a híd biztos nem átjáró és nem is bejáró, akkor a létesítéséhez le kell folytatni az általános építési engedélyezési eljárást!

Ha a telken belüli magánhid nem önmagában épül, hanem építési engedélyköteles egyéb építménnyel együtt, akkor a híd terve szükségessé válhat annak hatósági eljárásához. Különleges eset, amikor a híd és a másik építmény szerkezetileg is összefügg (pl. egy házba bevezető hídrámpa), de lehet teljesen különálló is, akár az ingatlanak a másik építménytől elkülönülő részén. A másik építmény építési engedélye ugyanakkor ilyen esetben akár rávetülhet az amúgy önmagában nem engedélyköteles hídra is. Hasonlóan ahhoz, hogy egy híddilatáció csere nem engedélyköteles, de ha a híd erősítésével párosul, akkor (a terv megbontása, ütemezése hiányában) a dilatációcsere is része az engedélyezési tervnek, a hatósági eljárásnak.

(Csak zárójelben: A jogszabályi kitétel „telken belüli” feltételt tartalmaz. Minden műtárgy egy telken belül van, kivétel, ami több telket is érint. A norma szövege nem a legszerencsésebb. Talán a „telken belüli” feltétel nélkül sem csorbulna a szabályozás szándéka.)

ad d) – Útcsatlakozás?

Az a) pontban vizsgáltuk már, hogy a műtárgy közforgalomú vagy közforgalom elől elzárt. Az ott leírtakhoz képest azonban különleges „átmeneti” terület az útcsatlakozás, a kapubehajtó. A továbbiakban egyszerűsítéssel ugyan, mint kapubehajtó kategóriát elemzem. Az útcsatlakozásnak a gyakorlatban több alcsoportja is megkülönböztethető, ezek részletes tárgyalására itt nem térek ki.

A kapubehajtó tipikusan közterületen van és effektív nincs a közforgalom elől elzárva sem sorompóval, sem kerítéssel, sem táblával. Így a közforgalom számára kvázi elérhető. Ugyanakkor nyilván az használja elsősorban, aki a „kapun” be is kíván hajtani.

Az úttörvény a kapubehajtó létesítéséhez a közútkezelő hozzájárulását írja elő (1988. évi I. tv. 39. §). A közutak építésének engedélyköteles eseteit a 93/2012 Korm. rendelet szabályozza. Ebben a kapubehajtó nincs nevesítve. A kapubehajtót a gyakorlatban nem tekintjük útnak, ezek hatósági engedély nélkül épültek-épülnek, természetesen a közútkezelő hozzájárulását a fent írtak szerint be kell

szerezni. Explicit ezt a gyakorlatot megerősíti az úttörvény hivatkozott részletesebb szabályozási szakasza.

Ha tehát a kapubehajtó létesítése nem építési engedélyköteles tevékenység, akkor a kapubehajtó tartozéka, azaz a kapubehajtó alatti átereszt vagy híd sem engedélyköteles? A kérdés azért is lényeges, mert talán a nem tipikus közforgalmú hidak-átereszek után a kapubehajtók alatti műtárgyak képviselik a legnagyobb esetszámot.

A fenti levezetés szerint, ha a kapubehajtó létesítése közlekedési hatósági szempontból nem engedélyköteles, akkor az alatta lévő áthidaló műtárgy sem lehet az közlekedéshatósági szempontból. Felmerülhet a kérdés, hogy általános építési hatósági szempontból viszont felmerül-e az engedélykötelesség. A gyakorlatban nem találkoztam, nem hallottam olyan esetről, mikor ilyen műtárgynak lett volna általános építési engedélyezése. Azaz évtizedes-évszázados gyakorlat, hogy ezek engedély nélkül épülnek. Ugyanakkor a jogszabályokból taxatívén nem tudom levezetni, hogy ezen eset az engedélyezésen teljesen kívül esne.

ad e) – az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet 22. § (2)?

Ha a beavatkozás nem engedélyköteles is, a kiviteli tervek szükségességét minden esetben vizsgálni kell a 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet 22. § (2) bekezdésében foglaltak szerint, s az ott írt esetekben kiviteli terv készítése kötelező.

E rendelet érintettségét a g) és i) pontok esetében is vizsgálni kell, a folyamatára könnyebb átláthatósága érdekében ezt ott csak csillagozott megjegyzéssel jelöltem.

ad f) – Híd vagy átereszt?

A grafikon közforgalmú eseteket tartalmazó ágán az első kérdésre legtöbbször egyszerű a válasz. 2 m szabad nyílásig átereszt, 2 m szabad nyílás felett pedig híd.

Bár gyakorlati szempontból ritkán okoz zavart, mégis az átereszt szabatos definíciója kis kiegészítésre szorulna. A hatályos jogszabályok a szabályozási szándékot tisztán tartalmazzák, mégis szükséges volna az Úttörvényben az átereszt definíciójának pontosítása. [3]

ad g) – Bejelentésköteles?

2021-ben bevezetett új eljárás a földút szintű kiépítéshez és a járdaépítéshez kapcsolódóan, a bejelentési eljárás, új tervfajtaival.

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről

29. § (16) A közlekedési hatóságnak be kell jelenteni:

a) közút, közforgalom előtt el nem zárt magánút földút szintű kiépítését és azok két méter szabadnyílást meg nem haladó műtárgyai - kivéve a nem kizárólag az építető (építetők) tulajdonában álló területen történő - építését, korszerűsítését, forgalomba helyezését és megszüntetését (elbontását),

b) járda, gyalogút és azok két méter szabadnyílást meg nem haladó műtárgyai - kivéve a nem kizárólag az építető tulajdonában álló területen történő - építését, korszerűsítését, forgalomba helyezését és megszüntetését (elbontását), valamint ezek nem közlekedési célú igénybevételét (ide nem értve a gyalog- és kerékpárutakat, valamint a közút építésével összefüggő járdaépítést),

A hivatkozott szakasz elsősorban a földút és a járda építéséről szól, amelyek egyszerűsítési céllal csak bejelentéskötelesek a megadott esetekben. Egyéb esetben (lásd kivételek) a földút és a járda építése engedélyköteles. Ezen új szabályozást tehát a hatósági eljárások egyszerűsítési szándéka eredményezte.

Bejelentési eljárás esetén a 93/2012 Korm. rendelet írja elő annak kötelező mellékleteit, így a bejelentési tervet is.

93/2012. (V. 10.) Korm. rendelet az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről

4/A. § (1) A közúti közlekedésről szóló törvény 29. § (16) bekezdésében meghatározott bejelentés-köteles tevékenységek esetében a bejelentésben meg kell jelölni a bejelentő

[...]

(2) A bejelentés mellékleteként csatolni szükséges

a) egyszerűsített tervdokumentációt

Átereszek szempontjából e szabályozás új tertípusát definiál, melyet mindenképpen érdemes jól ismerni.

ad h) Építési engedélyköteles?

A közforgalmú hidak esetében vízválasztó kérdés, hogy építési engedélyköteles-e a beavatkozás. A hídtervezők előtt jól ismert rendelet így fogalmaz:

93/2012. (V.25.) Korm. rendelet az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről

4§ (1) Ha a munkálatok során közműútépítés nem szükséges és a beavatkozás az út közúthálózatba sorolását nem változtatja meg, nincs szükség a hatóság engedélyére a meglévő út területén végzett következő munkák esetében:

a) kül- és belterületen:

aa) a szilárd burkolatú út, híd és egyéb műtárgy javítása,

ab) a híd és egyéb műtárgy korrózió elleni védelme, szigetelésének, dilatációs szerkezetének, korlátjának vagy pályaburkolatának - a teherbírást és geometriát nem befolyásoló - cseréje,

Az esetek döntő többségében a kérdés eldöntése egyszerű. Meglévő hidak esetében azonban sok bizonytalanság merülhet fel. [2]

ad i) Közbeszerzésben épül?

A közbeszerzési törvény a beruházásokat elsősorban pénzügyi és így versenyeztetési szempontból közelíti meg. A tiszta verseny feltétele, hogy az ajánlatot adók azonos műszaki tartalmat árazzanak be.

Volt időszak, amikor a közbeszerzési törvény előírta építési beruházások esetén a kiviteli terv készítését. Ma ezt kötelezően nem tartalmazza, de a fenti egyszerűsítve megfogalmazott cél továbbra is igaz. Ide vonatkozó három legfontosabb jogszabály: **2015. évi CXLIII. törvény** a közbeszerzésekről és a **321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet** a közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról, valamint a **322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet** az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól.

A közbeszerzési szabályozás „műszaki leírás”-t ír elő. A 322/2015 Korm. rendelet rögzíti, hogy a nem engedélyköteles építési beruházásokhoz milyen műszaki dokumentumok szükségesek (322/2015 Korm. rend. 16. § 2. bekezdés). A rendelet mellékletében olvasható követelmények gyakorlati szempontból kvázi azonosak a kiviteli terv tartalmával.

Az építési beruházások törvényi szabályozásának alapvető változása előtt vagyunk, az olvasható tervezet a fenti célt tükrözi, azaz a pályázatokhoz legyen kiviteli terv. Itt a továbbiakban némi egyszerűsítéssel ugyan, de a közbeszerzési eseteket úgy tekintem, ami kiviteli tervet követel.

Ha az építési tevékenység nem engedélyköteles és nem közbeszerzési köteles, akkor egyetlen jogszabály sem írja elő kiviteli terv készítését. Természetesen a fentebb írtak szerint megvalósulási terv ilyen esetben is kötelező. Ez utóbbi az eset napjainkban felértékelődik, ugyanis a hazai gyorsforgalmi úthálózat és az azokon lévő hidak túlnyomó többsége koncessziós társaságok kezelésében vannak, akik nincsenek a közbeszerzési törvény hatálya alatt, így példának okáért a tipikus hídfelújítások ezen kategóriába esnek.

ad j) 4 m feletti szabad nyílású?

Jól ismert szabály: a 93/2012 Korm. rend. 16. § előírja a 4 m szabad nyílást meghaladó hidak kiviteli tervének hatósági jóváhagyását. A rendelet értelmezésében „híd szabad nyílása: az út tengelyében mért nyílás mérete, többnyílású híd esetében a nyílások méreteinek összege”.

Kiviteli terv köteles tehát egy olyan kétnyílású híd is, melynek mindkét nyílása 2,5 m. Ugyanakkor nem lesz kiviteli terv jóváhagyás köteles bármennyi átereszt egymás mellé sorolása, ide értve

természetesen a monolitikus egymás mellé sorolást, azaz az ikerátereszeket is, mert azok nem hidak, így a definíció nem érvényes rájuk. (Így nem okoz értelmezési gondot sem az, hogy a hidak jóváhagyási kérdésében a szabad nyílást úttengelyben értelmezzük, míg az átereszeknél a szabad nyílást merőlegesen értelmezzük.)

A 4 m-es szabad nyílás csupán hatósági jóváhagyás szempontjából tesz különbséget, egyebekben a tervek kötelezettségek azonosak. 4 m alatt is szükséges az engedélyköteles hídmunkákhoz kiviteli tervet készíteni, csak azokat nem kell hatósághoz benyújtani jóváhagyásra.

8. KÜLÖNLEGES ESETEK – ÁLLÁSFOGLALÁS KÉRÉS

Az élet sokszor egész összetett helyzet elé állítja a tervezőt, aki minden igyekezete ellenére sem igazodik el a jogszabályok sűrűjében. Ilyen esetben érdemes állásfoglalást kérni a Kormányhivatal Útügyi osztályától és Építésügyi hatósági osztályától is.

A kézhez vett hatósági állásfoglalás a követendő eljárásrend kiválasztásának tekintetében leveszi a felelőséget a tervezőről. Az állásfoglalást pedig érdemes minden egyes ügghöz – látszólagos azonosság ellenére – megkérni, ugyanis a gyakorlatban már többször előfordult műszaki szemmel azonosnak látott esetek gyökeresen eltérő megítélésére eltérő eljárások esetén.

9. ÖNKORMÁNYZATI JOGSZABÁLYOK

Magyarországon összesen 3178 települési önkormányzat van. Tervezés során mindig az éppen területileg illetékes önkormányzat rendeleteit kell figyelembe venni, mint kötelező szabályozás. Az építésüggyel kapcsolatos részletszabályok tipikusan önkormányzati rendeletekben található meg, melyek a 3178 önkormányzat esetében meglehetősen színes képet mutatnak.

Az országos jogszabályok, mint keretszabályozás mellett a helyi rendeletekben rögzítik a helyi építési szabályokat (pl. helyi építési szabályzat, településkép védelem, közterület használat, településképi bejelentési eljárás, helyi védelem).

Noha az önkormányzati rendeletekben csak elvétve találkozunk hídtervezésre közvetlen kiható szabályozással, mégis elengedhetetlen a hídtervezőnek minden egyes esetben ennek ellenőrzése, ugyanis könnyen akár komoly mulasztásba, hibába is eshet a tervező. E felelőséget növeli, hogy a hídtervhez adott esetben kapcsolódó közlekedési hatósági eljárás közvetlenül nem vizsgálja az önkormányzati rendeleteknek való megfelelést, így az esetleges hiba könnyen csak építés közben, vagy akár csak létesítés után derül ki, amikor a javítás lehetősége már igen korlátozott.

10. MIT KÉNE VÁLTOZTATNI A JOGSZABÁLYI ELŐÍRÁSOKON?

A jogszabályok módosítás hosszú és fáradtságos munka. Itt csak mintegy gondolatébresztő céllal néhány problémakört vetek fel.

A hatályos jogszabályok mostohán kezelik a közforgalom elől elzárt hidakat, s a kapubehajtók alatti hidak megítélése sem egyértelmű. Indokolt továbbra is eltérő szigorat alkalmazni a közforgalmú és a közforgalom elől elzárt esetekre.

Külön vizsgálendő kérdés lehet a beavatkozások engedélyezése és azok kiviteli terv kötelezettsége. A bejáró- és átjáró-hidak teljes engedélymentessége mérethatár nélkül nem jó.

A hidak kiviteli tervre vonatkozóan a most hatályos 5,4 m támaszköz feletti előírással szemben szigorítást javaslok.

Javaslom a hidak szabályozását, besorolását az erdészeti jogszabályokban módosítani, átvéve a közúti műtárgyaknál általános osztályozási gyakorlatot.

11. ÖSSZEZÉS

A tervek kiválasztási folyamatának áttekintése remélem segíti a tervezőket, kezelőket, építetőket. A szabályozás többségében egyértelmű és jól értelmezhető. Adott esetben a jogszabály pontosítását javasoltam.

Azonban a legfontosabb a józan ész. Jogosult tervező közreműködése elengedhetetlen. Azon esetekben, mikor a jogszabályi előírások nem teszik kötelezővé a kiviteli terv készítését, akkor is kihagyhatatlan a felelős tervező, mert a megvalósulási tervet csak jogosult tervező készíthet, aki felel a terv szakszerűségéért. Így a jogszabályi kiviteli terv előírás hiányában is a felelős gazdálkodás komolyabb beavatkozás esetén csak kiviteli terv birtokában végezhető.

12. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúttal is köszönöm a jogszabályok vizsgálatához kapcsolódó tanácsokat, javaslatokat, kritikákat, különösen is köszönöm Máté Éva, Dákay Gergely, Czap Attila, Kérszigei Alex, Kovács Gergely és Szecsányi László észrevételeit.

13. HIVATKOZÁSOK

[1]: Hajós, B. 2022: Az Útügyi Műszaki Előírások szerepe az útépitésre vonatkozó szabályrendszerben. In Útügyi lapok, 10. évf. 16. sz. p. 10-17, <https://utugyilapok.hu/cikkek/az-utugyi-muszaki-eloirasok-szerepe-az-utepitesre-vonatkozoz-szabalyrendszerben/>, <https://doi.org/10.36246/UL.2022.1.02>

[2]: Hajós, B. 2022: Meglévő hidak engedélyezéséről a most készülő Közúti Hidak Tervezése című új Útügyi Műszaki Előírás kapcsán. Útügyi Lapok, Bejegyzések, <https://utugyilapok.hu/2022/10/meglevo-hidak-engedelyezeserol-a-most-keszulo-kozuti-hidak-tervezese-cimu-uj-utugyi-muszaki-eloiras-kapcsan/>

[3]: Hajós, B. 2022: Javaslat az átereszt fogalmának pontosítására az 1988. évi I. törvényben. Útügyi Lapok Bejegyzések, <https://utugyilapok.hu/2023/01/javaslat-az-ateresz-fogalmanak-pontositasara-az-1988-evi-i-torvenyben/>